

СИНЕРГЕТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ І. ПРИГОЖИНА У ВИКЛАДАННІ ФІЛОСОФІЇ

Студенти вищого навчального закладу потребують новітньої наукової інформації, що ставить перед викладачами філософії цілу низку нових завдань: знаходити стимули стійкого зацікавлення філософськими дисциплінами; виявляти й об'єднувати студентів, які мають інтерес до науки, наукових пошуків, наукової інформації; підняти загальний рівень інтересу до гуманітарного знання у ВНЗ загалом; наповнити окремі теми курсу інформацією про досягнення науково-технічної революції (НТР). Вирішенню цих завдань сприятиме використання в курсі філософії новітніх ідей синергетичної концепції лауреата Нобелівської премії І. Пригожина.

На наш погляд, головні ідеї синергетики можна використати в темах: «Онтологія», «Гносеологія», «Логіка та методологія наукового дослідження» та ін. Але найбільш доцільно вони можуть бути представлені в темі «Діалектика як загальна концепція розвитку та її альтернативи» за наступною логічною послідовністю.

1. Визначення синергетики як альтернативи діалектиці. Перше розгорнуте визначення синергетики як сучасної теорії самоорганізації, саморозвитку, нелінійності та відсутності рівноваги, глобальної еволюції, становлення порядку через хаос, незворотності часу, нестійкості як головної характеристики процесів еволюції запропонував бельгійський учений І. Пригожин.

2. Виокремлення характерних особливостей синергетичного підходу в аналізі процесів розвитку на основі їх співвідношення з основними ідеями діалектики (філософії розвитку). А саме: якщо причинами руху згідно з діалектикою є діалектична суперечність, перехід кількості в якість, заперечення, то синергетика вважає причинами руху нестабільність, еволюцію та коеволюцію. Якщо формами руху згідно з діалектикою є перервність поступовості (стрибки), рух за спіраллю («зняття»), то синергетика формами руху вважає акумулювання «флуктуацій» (відхилення) та біфуркацію; базові самоорганізовані самопереходи системи в новий стан, нелінійність, лавиноподібні процеси, самоорганізацію. Якщо головними характеристиками розвитку діалектика називає детермінованість, випадковість (як форму виявлення необхідності),

то синергетика акцентує увагу на наявності феномену ймовірної випадковості (калейдоскоп можливостей та їх відбір). Якщо в питаннях про чинники, що визначають процес розвитку, діалектика називає об'єктивні та суб'єктивні закономірності, то синергетика до таких відносить малі впливи — атрактори, вплив мікропроцесів на макропроцеси. Якщо діалектика у питаннях про результати руху та розвитку фіксує можливості зворотного руху, то синергетика говорить про існування багаторівневого цілого, яке не є сумою простих частин елементів, а є новою нерівномірною структурою, що не може розвиватися у зворотному напрямку. Якщо діалектика у питаннях про способи пізнання й критерії істини висуває ідею про висхідну лінію цього процесу (перехід від абстрактного до конкретного та від конкретного до абстрактного), а критерієм істини називає практику, то синергетика акцентує увагу на раціоналізмі, редукціонізмі, коеволюції та відсутності можливості прогнозування.

3. Сьогодні синергетика все більше перетворюється в епіцентр культури, вона дедалі активніше впливає на розвиток філософського осмислення дійсності. Все це дає підстави говорити про те, що синергетика, як і вся філософська культура загалом, спрямована на розвиток сутнісних сил людини і є одночасно феноменом філософського осмислення дійсності.

Зауважимо, що синергетичні положення є гостро дискусійними, але, незважаючи на це, вони невпинно посідають своє місце в сучасній філософії розвитку, що отримує належне віддзеркалення у викладанні філософських дисциплін.

С. О. Прісняк, асистент,
кафедра міжнародних фінансів

ДОПОВІДЬ З ДИСКУСІЙНОГО ПИТАННЯ НА СЕМІНАРСЬКОМУ ЗАНЯТТІ ЯК ВИД САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (НА ПРИКЛАДІ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНІ ФІНАНСИ»)

Одним з видів самостійної роботи студентів з дисципліни «Міжнародні фінанси» є підготовка і представлення доповіді на семінарському занятті. Підготована та представлена доповідь оцінюється в 5 балів.